

TRAGIKOMIČNOST RASPADA DRUŠTVA I „BELA KAF“

Piše Srdjan Vukadinović

Predstava „Bela kafa“ koju je na XXXII Susretima pozorišta / kazališta u Brčkom izveo ansambl beogradskog Narodnog pozorišta je svojevrsna slika raspada jednog društva kroz sistematsko uništavanje i razaranje njegove osnovne ćelije – porodice. Različiti ideali koji se tvore tokom nemirnih istorijskih i društvenih gibanja dovode do nesigurnosti u sopstveno biće, a haotičnost u svijesti u smislu dileme - ko se i što se, dodatno prouzrokuju vječite sumnje i traganja za identitetskim obilježjima koja će pojedinca čvrsto pozicionirati u vremenu i prostoru.

Tok radnje komada jednog od najznačajnijih južnoslovenskih dramskih autora, Aleksandra Popovića, prati dešavanja u jednoj građanskoj porodici u veoma turbulentnim vremenima koja počinju sa Drugim svjetskim ratom, nastavljaju se njegovim okončanjem i svime onim što donose „novi mladorevolucionari“, pa preko Golog otoka završava se događanjima 50-tih godina XX vijeka u kojima se potpuno lomi svijest glavnih protagonisti u dilemama ko su i što su, gdje idu i kome pripadaju. Dramski tekst „Bela kafa“ je zapravo intimistička isповijest Aleksandra Popovića koji upravo potiče iz veoma bogate porodice koja je pred svjetska dešavanja 1941. godine bila veoma imućna, da bi iz rata izašao kao nadobudni skojevac koji je nešto kasnije dospio na Goli otok, a poslije izlaska sa robije radio neko vrijeme kao fizički radnik da bi se prehranio.

Suštinsko pitanje koje je naročito prisutno prvih decenija trećeg milenijuma o razlozima događanja stanja koja društvo vode u faze rizika leže upravo u dešavanjima kojima se Popović bavi u jednoj beogradskoj porodici, a koji tada počinju da nagrizaju elementi raspada koji kasnije sve razornije djeluju po njenu opstojnost. Nova i nova ideološka i politička strujanja, kojih na prostoru južnoslovenskog ambijenta nije falilo tokom XX vijeka, unose tragikomičnu sumnju u sopstveno porijeklo i sve ono što je do određenog društveno istočijskog momenta postojalo i funkcionalo kao naizgled kompaktan i čvrsto utemeljen realitet. Uvijek novi „vjesnici“ društvenih gibanja u srž dekonstrukcije ubacuju probleme sumnjivosti i egzistenciju pojedinca ili grupe kojoj pripada. Ništa tako urušavajuće ne može na pojedinca djelovati kao sunmnja u identitetska svojstva grupe kojoj pripada. Prvo se ta sumnja izražava u strukturu porodice kao temeljnu i osnovnu grupu čovjekove socijalizacije. Sumnje su banalne, ali se vremenom multiplikuju do stepena tragikomične farse koja nužno vodi u raspad takve skupine. A kada se razori osnovna društvena ćelija onda se dešavaju sve negativnosti kao nusprodukti današnjeg društva (nepostojanje sistema vrijednosti, razne vrste nasilja, zgražavanje nad svakodnevnim zbivanjima).

U svom intimističkom dramskom spisu „Bela kafa“ Aleksandar Popović je zapravo nagovijestio raspad onoga što se zvalo Jugoslavija i što se dogodilo gotovo četiri decenije poslije vremenskog završetka njegovog komada. Kroz dramsku strukturu ovog komada otkrivaju se mehanizmi koji čovjeka guše i dovode u zabludu o najobičnijim životnim pitanjima. A ta pitanja koja su jednostavno životna i ljudska podsjećaju ga na bol, patnju i tugu. Uviđa to i bogati beogradski industrijalac Momčilo Jabučilo, kojega u predstavi igra Branko Vidaković. Ne može gotovo ništa uraditi da svoje naj-

bliže članove familije odagna od preusiljenosti koje su u komadu iskazane i koje se daju registrirati i reflektovati kao novo društvo, socijalizam, kapitalizam, anarhija, pobuna, život, propast, smrt i mnogo toga drugoga.

Tek na kraju predstave svim protagonistima postaje nejasno ko su i šta su. Tragikomičnost raspada jednoga društva koja je započela kroz raspad jedne porodice se zapaža u tragikomičnosti svijesti i njenih struktura. Uzalud prijeratni imućni industrijalac ukazuje na pogubnost dilema sopstvenog identiteta i činjenici da su sve njegove zamke u vlasti i u rukama nekoga drugoga. Zbog čega ne treba tražiti neku negativnu energiju i negativnu stranu svakog problema. Negativnosti su odlika onih koji nemaju stav i onih u kojih je stav kolebljiv i sklon manipulacijama. Zbog toga iz dramskih zbivanja u „Beloj kafi“ treba naučiti mnogo toga, a prije svega da je najopasnije upasti u letargiju kao rezultat haosa pri čemu se ne vide problemi. Naprotiv - guraju se od sebe. To je dobar misaoni teren da se dalje multiplikuju i pojedinca uvuku u začarani krug u kome postaje robot kojim je, zbog zapriječnosti svijesti o sebi, moguće manipulirati.

Priču dramskih struktura Aleksandra Popovića ne treba gledati kao storiju događaja u rasponu od 15 godina, koji su se smjenjivali turbulentnom brzinim, već kao društvenu realnost koja se na pogodnom tlu ponavlja uvijek i iznova sa namjerom da se optereti pojedinac sa nekim iracionalnim traumatičnostima koji će uništavati njegov sistem opstojnosti, a onda i dalje sve egzistirajuće vrijednosti koje su se kao takve pozicionirale u jednom prethodnom dužem trajanju.

KAD SE SANJA BUDNOG STANJA ILI NESANJA JEDNE BALKANSKE BAJKE

Piše dr. Sc. Hasan Zahirović

Iako su namjere Aleksandra Popovića (1929. – 1996.) bile i suviše no ozbiljne, da napiše veliki pozorišni komad o raspadu jedne obične srpske porodice prije svega u drugoj polovini prošlog stoljeća, ni adaptacija (Milan Nešković, Molina Udovički Fotez), ni režiserska postavka (M. Nešković) nisu uspjeli da odgovore na osnovno pitanje dramaturške koncepcije i repertoarske politike kuće, da li je ovu dramu trebalo upravo da izabere i uprizori najveća scena Srbije. Tekst bi očigledno i profunkcionirao da se nisu miješali na jednu stranu uslovjeni književni žanrovi od strane autora (od političke satire, lagane farse, preko tragikomičkog i burleskno-kabaretnog) te na drugu stranu, ti scenski koje je odabrao sam režiser i koji su uslovjavali tok igre i nesretan izbor glumačkih sredstava. Iako tragikomična farsa dominira kao osnovna pokretница cijele glumačke aktivnosti, ipak na kraju ostaje dojam da se nije moglo pobjeći od socijalno-porodične groteske s tragičnim elementima, koja, ne samo da se igra u pozorištima, ali se zaista i živi godinama na ovim područjima.

U priču nas akteri uvode jednostavno, gdje na scenu (Vesna Popović) tiho i kradomice „uvlače“ cirkusantski zabavljači, koji svojim klaunijadskim gegovima, te prenaglašenom facijalnom ekspresijom, uvode publiku u svijet poštarskih čapkovskih patuljaka i obećavaju da u svoj toj scenskoj pričaonici ozbiljnog pucanja niti kaubojskih jurnjava biti neće. Namjerna neu Jednačenost kostimskog izražaja (Marina Vukasović Medenica) govori da će se u prosanjanoj satiri „budnog stanja“ živjeti i raditi po svih svakidašnjim regularijama, samo malo drukčije ispričanim. Čitanje didaskalija

(Predrag Ejdus), preartikulirano otpjevani songovi i „reziranje“ kako komada, tako i carskih rezova Šišarkine djece (Nada Šagrin), ne samo da je podcrtavalo aforistične poruke i da je scenski vodilo gledaoca od samog početka k obećavajućoj velikoj komediji, nego je oslobođalo teksta duboke zbilje i tragicnosti, ubrzavalo je sami tok dramske i scenske radnje, te izazivalo osjećaj odagnanja patetičnosti nametnute tekstrom, režijinim konceptom i glumačkom interpretacijom.

Scenografija, prazna drvena kutija, predstavlja glavnu trpezariju kuće Momčila Jabučila (Branko Vidaković), ali i duge prostorije doma. Od početka se ispisuju imena na prazne zidove koji podsjećaju na hale ratom opustošene. Postepeno „urezivanje imena u drvo“ podsjeća i na prohujale godine i djetinjstvo jedne izgubljene generacije, ali ostavlja i onaj hladan pečat grobljanske atmosfere sa ukucanim nesretnim godinama 1941. - 1945. kad se ipak mnogi ne vratiše i ne prežive. Sam prazni drveni prostor ne obećava svijetlu budućnost. Na prvi pogled se čini da je likovima dato puno više prostora, nego što ga trebaju, i da su granice kretanja neograničene i slobodne, ali se ubrzo shvati da su svi zatvoreni u jednu veliku čahuru, koju jedino Onaj neko pokrene i kontroliše kad mu se prohtije (konfiskacija imovine, rehabilitiranje karaktera, ogolišavanje ljudskih duša). U njoj nemaju mira, žele promjenu, žele revoluciju kako sopstvenog, tako i stanja društva, žele da se više riješe nepodnošljivog srkleta. Crkva Ružica (Vanja Ejdus) u jednoj od svojih bezbrojnih nesretnih kuknjava zbori da *ne može da više živi u ovom zverinjaku*. Odjednom shvatite, da drvena, bezbojna, hladna i čudna kutija i nije ništa

drugo nego jedna staja s odvezanom i izmanipulisanom stokom, po kojoj svaki politički sistem i društveno uređenje može da tuče i bičuje kako zna i kako mu se prohtije. Orvelovska saga počinje, nastavlja se ili pak završava?! Inscenacija bi i preko ovog slabijeg dramskog teksta Popovića, te nevjeste adaptacije, neuravnotežene režije ipak i mogla profunkcionirati samo da je glumačka igra bila izbalansirana. Neujednačnost je čak dovela i do podjele ansambla na dva različita trija; prvi, koji iole funkcioniра Jabučilo, Crkva i Zora Šišarka (Nada Šagrin) jer se drži sličnog komedijalnog principa igranja da progovoriti o ovako nespretno napisanoj, ali teškoj temi, ne ide bez teatraliziranja govora i pokreta, preglumljivanja, ali u dobrom smislu riječi; te onog drugog nesretnog, osporavajućeg, nažalost, neprihvatljivog trija, Majka Janja (Olga Odanović), Srđa Zlopogleđa (Nenad Stojmenović) i Deli Jova (Pavle Jerinić), koji su izabrali neka sasvim druga glumačka sredstva i realistički su htjeli da sagledaju priču i pokažu svu tu pretešku vjekovnu ironiju srpskog društva. Odanovićevo u svojim brzim i vješto izgovorenim replikama, te krupnom i nadavske jasnom gestu i uspijeva da sebeironizuje i satirično oslika prelazne momente tragičnosti, koje ova priča duboko nosi u sebi, ali u pomenutom nefunkcionalnom triju s kolegama mlađe generacije pada u njihovu realističnu intonaciju i svaki pokušaj da se i napravi dobra komična scena pada u vodu jer i svima poznate i krute činjenice postaju pomalo nestvarne da bi se kao takve akceptirale. Stojmenović i Jerinić ili su se bojali ili nisu znali da proniknu u režijski koncept, ali bježanje u realistički glumački izražaj, usporavalo je ritam scena i ritam cijelokupne scene je nekoliko puta zbog toga padao, pa se činilo da „oduvrglačenju“ nema kraja.

Za razliku od svojih kolega, scensko iskusnijih i onih malo manje, Nada Šagrin, prihvata ne samo sebe, ali kompletno scensko poslanje, vrlo šarmantno, birajući glumačka sredstva kao „na prvu“, gdje elegantno dozira svu teatralnost svijeta, lakim pokretom, pomalo neumjesno-smiješnih gestom, izvrpoljenosti i ilustriranosti karaktera. Jedino kroz njenu igru od samog početka kazivanja ove forestgampovske tragikomedije, gdje u jednom dahu se isprepliće sva sretna i nevesela historija srpskog naroda (od onih petstoljetnih turskih muka, do današnjih kosovskih, sirijskih i prije svega američkih trauma, vjerskih peripetija, narodnih neprijatelja, zbiljskog Golog otoka), gledalač može da akceptira onu ironičnu stranu priče, koju autor namjerno i često vješto eksplicitno servira. Šagrinova vjeruje u svoju tehniku i nimalo se ne stideći prvo-planovnih osmišljenih pokreta i gegova, iza kojih stoji i kojima vjeruje, duhovito, s puno elana i glumačke lakoće scen-skog egzistiranja, linijski drži i prati ne samo sudbinu jedne provincijske sponzoruše, nego cijelokupno donosi ovoj dramskoj priči nesvakidašnji šaljivi ton. Njena grandiozna expresivita pokreta, govora, gestikulacije i mimike, kojoj iskreno vjeruje i čvrsto se je drži od početka do kraja priče, upravo i briše negativne konotacije u spomenu na termin „teatralnost“. Njeno teatralisanje zabavlja, komičarski je vrlo tačno, politički korektno, ljudski oprštajuće, ženski duhovito i trebalo bi da posluži kolegama, uštogljenim u staroj školi proživljavanja i građenju lika iznutra k vani, te režiseru, koji se u svojim mlađačko-režijskim ambicijama pogubio, kao jedna jasna i tačna vodilja, kako oživjeti ovakvu vrstu „same zafrkancije“ (Momčilo Jabučilo), koja je nažalost istinita, bolna, ali obligatna na ovim prostorima.

IVO JE EP O BALKANSKOJ PORODICI

Milan Nešković, reditelj

Razgovarala Danijela Regoje

U ovom komadu Aleksandar Popović nas vodi na jedno putovanje kroz Srbiju, kroz ove predjеле. To je cijela jedna epopeja, jedna freska događanja kroz prošli vijek, sa svim događajima i ljudima u njemu. Koliko je danas Popović aktuelan pisac, mada se odgovor vidi i iz same predstave?

Ovo jeste ep o balkanskoj porodici. Mislim da je najbitnija stvar to što smo mi pokušali kroz predstavu da pokažemo, a ne mogu da se setim ko je to rekao, da se istorija prvi put događa kao tragedija, a sledeći put kao farsa. I upravo je tako, a mi imamo to prokletstvo ovde na Balkanu da ne učimo dovoljno iz svojih grešaka, pa nam se ponavlja istorija svakih dvadesetak, trideset, pedeset godina. Tako da možemo očekivati da će se to verovatno ponovo dogoditi. Zato je to i aktuelan komad, a porodica, kao osnovni nukleus društva, kao što je celija ona sastavna jedinka svakog živog organizma, tako je i porodica od Platona onaj osnovni nukleus društva. A kada uništimo porodicu i kada ta porodica nestane, tek tada smo došli do kraja.

Komad „Bela kafa“ smješten je u period između 1941. i 1955. godine i prati propadanje porodice bogatog predratnog industrijalca. On se može posmatrati na neki način i kao autobiografsko djelo Aleksandra Popovića, s obzirom da je on bio bogataško dijete, zatim Skojevac, Golotočanin...

Da, ja mislim da je ovo uz „Mrešćenje šarana“ najozbiljniji i najintimniji Popovićev komad u kojem se on ne šali sa sudbinama svojih likova ni u jednom jedinom trenutku baš zbog toga što je on sve to preživeo - i rat i Goli otok i ovo je ustvari priča o njegovoj familiji. Njegov otac je bio industrijalac koji se zvao Momčilo, koji je sve izgubio posle Drugog svetskog rata, i on vlada tim mentalitetom naših ljudi fantastično i

konstantno kao da je na ivici noža. Konstantno je između humora i suza i baš u tom trenutku kada dođemo do toga da bi neko zaplakao on to preseće dozom humora, a što su i ovi glumci uspeli da isprate. Acu je divno čitati, jako lako, fantastično čitati, ali ga je jako teško igrati na sceni.

Ono što vi radite u predstavi to je upravo ta promjena situacija, pozorišnih izraza, jezika, stilova igre od groteske, preko, čak, vodviljskih elemenata, do jednog horora, nazovimo ga tako. To je Popović na današnji način?

Jeste. Ja mislim da je najbolji kompliment koji sam u životu dobio u dosadašnjoj svojoj karijeri, a da nije od majke, upravo od supruge Aleksandra Popovića, koja mi je na premijeri rekla da bi Aleksandar Popović i ja danas bili najbolji prijatelji. Tako da je to i odgovor, celokupan i sveobuhvatan.

„Belu kafu“ Popović je napisao 1990. godine predosećajući raspad Jugoslavije i mnogih života. Koliko ima sličnosti u onome što se dešavalo u periodu kada je smještena radnja ove predstave i onome što se dešavalo na ovom podneblju tokom 90-tih godina prošlog vijeka?

Pa sam kraj komada jeste aluzija. Zato i jeste šest potpuno različitih likova i članova jedne porodice koji opet nađu način da zajedno funkcionišu uprkos svemu. A on je upravo pisao to onako kako je predosećao da će se upravo tih šest republika rastati i nestati. Mi nismo hteli da se bavimo tom temom, ja nemam dovoljno godina da bih bio jugonostalgičan, i zato smo taj kraj preveli u radio dramu jer nas ovde ne interesuje raspad Jugoslavije, nas interesuje raspad porodice. A kada se raspala porodica, tada se raspala Jugoslavija, tada se raspalo sve i mi danas živimo u suštini u vremenu kada toliko dece živi u raz-

vedenim brakovima. Oni više nemaju ni svest o tome da treba ju jednog dana kada odrastu da se udaju, ožene, da rode decu, da nastave tradiciju. Ne, toga nema, mi smo uništili potpuno kult porodice i onda možemo slobodno porodicu da damo gejevima kada je oni toliko žele, a mi smo je već uništili.

Maločas ste kazali da nas ovaj komad upozorava da se istorija stalno ponavlja, je li s toga i ovo ponavljanje u ovom dijelu predstave koji je radio dramski?

Da i zbog toga, ali i zbog toga što se završava komad sa replikom Momčila Jabučila, koji kaže „ja sve znam ko ste vi, ali ne znam ko sam ja“. I stvarno to je to pitanje gde Predrag Ejodus nije mogao nekoliko puta da pročita, nije mu bilo jasno, logički i onda smo odlučili da je to, ustvari, suština. Da niko od nas suštinski, kada bi se zapitao, kada bi mu se postavilo pitanje, ko si ti, a ne kako se zoveš, prezivaš, ko ti je muž, žena... ne to, nego ko si ti? Svako će u tom pitanju bar jedno tri puta da sebi postavi to pitanje - stvarno, ko sam ja? Kada bi morao sebe da opiše, ko sam ja, ono što čini moje biće? I to ponavljanje, a i upravo zbog toga što će nam se stalno ponavljati to pitanje ko smo, dokle god se mi ne suočimo sa samim sobom, svi zajedno na ovom prostoru o čemu ova drama i govori.

U jednom momentu u drami se kaže „danasm samo lud čovjek kaže ono što misli“, što je u suštini isto kao i danas.

Apsolutno je tako. Aca je pisac mentaliteta i niko na planeti ovoj, na Balkanu, to je moje mišljenje, niko ne piše bolji dijalog od Aleksandra Popovića. Njegov dijalog je jako univerzalan i odnosi se na sve prethodno i buduće vreme baš zato što je jako dobro poznavao mentalitet balkanskog čovjeka.

Da li ih zbog univerzalnosti tih replika glumci ispisuju po zidovima?

Da. To su replike koje on stavlja na početku svih svojih stanja, kako ih on zove, a riječ je o činovima. Mene je fascinirao i sam kraj. Evo, reći ću vam i jednu kratku anegdotu. Mi smo otisli

Prvog maja, posle probe, u Strahinjića bana u Beogradu na čeva-pe. To je jedna predratna vila, gde su u prizemlju „Valter“ čevapi, sarajevski, a gore, na spratu, je „Očna kuća“. Ta fasada je isarana raznim grafitima od toga „Ljubice volim te“ do „Pravda za Uroša“ do opet nekih navijačkih poruka, nekih nacionalističkih, nekih ljubavnih. A to je kuća u kojoj je živela nekada jedna ovakva porodica, koje više nema. I mene je to fasciniralo. Šta to znači? Je li puj pike ne važi to što su oni bili tu? Sada ih više nema, tu su „Očna kuća“ i čevapi, da li to znači da mi ne treba uopšte više da razmišljamo o tome da je tu nekada živila jedna ozbiljna građanska porodica koja je nestala. Gde su danas ti ljudi? I zašto je centar Beograda, Sarajeva, Zagreba, Ljubljane naselio neko potpuno drugi, a te ljudi smo oterali ne znam gde. Moja pretpostavka je da su ti ljudi pobegli još davno trbuhom za kruhom, da su bili intelektualniji od svih nas, pa i od mojih roditelja, koji su ostali ovde.

Da ispričate ovu priču na scenski način odlučili ste se uz minimalnu, ali jako funkcionalnu scenografiju. Sve ste, dakle, prepustili glumcima?

Mislim da je jako bitna stvar kada se u jednoj predstavi sve posloži. To dobra predstava mora da ima i odlične glumce, reditelja, scenografa, kostimografa, dakle, celi tim, ali da bude dobra predstava mora i Bog malo da pogleda odozgo i nešto da se dogodi. Ovde se to dogodilo što se tiče saradnika. A s druge strane mi bi ugušili tekst Ace Popovića dodatnom scenografijom, dodatnom rekvizitom nekakvom prevelikom, kostimima. I zato je tako ogoljen jedan prostor, ali jako scenski upečatljiv. Jedna kutija praznih zidova bilo koje porodice i bilo koje kuće, jer ovo može da se dogodi bilo gde i zato se ostavlja fokus na tom tekstu i na tim replikama koje ostaju u glavi publici i posle toga, jer je suština u tome šta se dešava tim ljudima.

Ili, kako to na početku predstave na te prazne zidove napiše-te „kada se sanja bludnog stanja“?

Da, to je podnaslov ovog komada. Kada se sanja bludnog stanja, upravo to. Šta se dogodi?!

OLGA ODANOVIĆ, glumica

BELA KAFA JE DUHOVITA, NIJE SMEŠNA

Razgovarala: Sanita Jerković Ibrahimović

Kako ste gradili ulogu majke Janje u ovoj predstavi?

Stvarno smo mnogo, mnogo razgovarali. Ne samo ja, već sve moje kolege u predstavi „Bela kafa“ koju je režirao Milan Nešković. Onda sam jednog dana, kada je bila proba, Nešković pitala o čemu priča ova predstava, šta hoćemo mi da ispričamo ovom predstavom. Rekao mi je da pričamo o jednoj porodici, odnosno „Bila jednom jedna porodica“. Tada mi je bilo sve jasno. Tu se niko nije opterećivao jer Aca (Aleksandar Popović) ima britki jezik kojim mnoge stvari otkriva, ne samo u „Beloj Kafi“ nego u svim njegovim komadima ima mnogo tih slojeva. Mnogo je stvari koje Aca prnosi iz svog iskustva, iz svog života. I sam je preživeo Goli otok, i sam je bio komunista. Za njega su govorili da je bio jako vidovit, na šta je on odgovarao da nije bio vidovit već je samo glasno razmišljao i to stavio na papir. To je meni bilo genijalno i bilo mi je dovoljno.

Što se tiče majka Janje, u ovom komadu imena govore sama za sebe. Kao što su Majka Janja, Deli Jova, Zora Šišarka. Sve su to epiteti i nešto što vam približava ko su te osobe. Majka Janja je majka za sve. Ona je tu da vas podrži, da vas izgrdi, da vam pruži ljubav, kada nešto nije uredu da vam kaže i ono što ne očekujete od nje, da se rasplače, da se nasmeje sa svojom porodicom. To je Majka Janja, majka za sve apsolutno. Sve razume, ode na Goli otok ni kriva ni dužna. Ono što je još važno za Majka Janju je da ima tu vitalnost apsolutno nesalomivu.

Posle šest godina provedenih na Golom otoku ona se vraća fizički uništena ali je energija i taj neki elan vital koji smo mi tako nazivali i dalje tu, kao i njen osmeh i sreća što se vratila. Prosto kao da i nije bila na Golom otoku. Ona jeste bila tamo fizički ali taj njen unutrašnji život se nije ni malo promenio.

Sve te karakteristike lika Majke Janje mogle su se poznati u prve dvije slike predstave iako vi u njima niste imali nikavkog teksta.

Jeste, prve dve slike uopšte nemam teksta već samo radim. To su one majke iz života. Bilo koju ulogu da radim uvek tražim neke životne situacije jer to su stvari koje ljudi u gledalištu odmah prepoznaju. Prepostavljam i sigurna sam da sada u gledalištu ima nekoliko majki koje su se pronašle tu. Koje deci prinose, odnose, presvlače ih. Mislim da smo malo i preterali možda u tome kada ih Majka Janja hrani ali namerno smo to išli. Ona čak i pred odlazak na Goli otok spremi celu kuću i sa osmehom ode.

Ovo je pomalo zaboravljeno djelo Aleksandra Popovića. Kako ste reagovali kada ste dobili tekst u ruke?

Moja velika sreća je što sam lično poznavala Acu Popovića i po nekom senzibilitetu ja sam njegova glumica. To mogu odgovorno da tvrdim za sebe iako nisam, na žalost, mnogo učestvovala u njegovim komadima. Kada su me pozvali iz direkcije drama i rekli Aca Popović odmah sam rekla da igram jer ga volim mada sam tad imala mnogo posla.

Rekli ste da ekipa voli i svim srcem igra ovu predstavu. Pored Vas u ekipi su i dvije mlađe glumice. Kakva je saradnja bila s njima, i da li su od Vas, kao od iskusnije i starije kolegice, tražile i poneki savjet?

Divno smo se slagali, ideje su padale, svi smo bili kreativni i gledali jedan drugoga. Nešković je bio glavni na kormilu koji nas je držao. Divan mladi reditelj koji vam stvarno daje mogućnost da kao glumac ono što osećate da to i pokažete. Mogu pre da kažem da sam ja od ovih divnih mladih ljudi neke stvari naučila a verovatno i oni od mene. Jednostavno kad se radi čestito, poštено i kad znamo šta hoćemo i koju priču pričamo ovom predstavom onda nekako timski guramo ka istom cilju, mislim nema promašaja.

Najtragičniji trenuci u istoriji savladani su humorom... To se vidi i kroz ovu predstavu.

Aca Popović je inače britak na jeziku i kroz neke duhovite situacije priča najstrašnije stvari. Isključivo se bavio svojim narodom ali na zaista duhovit način. Po svom stilu pisanja je jako prepoznatljiv zato što ima te rezove u replikama koje idu iz jednog stanja u drugo, iz jednog raspoloženja u drugo.

To je za glumce veliki izazov. Igrati Acu Popovića nije nimalo lako. Ova predstava je dosta zahtevna i teško nam je da je igramo. Zahteva preciznost, zahteva da se stvari događaju onog trenutka kad ste na sceni bez ikakve konstrukcije i pripreme. To kad gledate izgleda lako ali je nama za izvođenje jako, jako zahtevna predstava.

Iza Vas je dosta uloga, kako pozorišnih tako i onih na filmu i u TV serijama. Također, tu su i mnoge nagrade među kojima je i Sterijina. Koliko Vam nagrade znače?

Nagrade su divna stvar u jednom smislu. Naročito za mlade ljude kada ih dobiju u trenutku kada ih i zasluzuju jer mladim ljudima je to potrebno. Prosto da bi ih osnažile, dunuli im u jedra za nastavak njihovog pozorišnog života. Nagrade su divne jer neko vrednuje ono što vi radite. Osećate da je neko primetio da to što radite nije uzalud i u tom smislu je to jako lepo i značajno. A predstave vam pružaju mogućnost da izrazi-

te i svoj stav kroz ulogu koju igrate. To je generalno vrlo važna stavka u našem poslu. Nagrade na neki način i obavezuju. Uvek se trudim, a vidim da se pripremaju i ovi mladi ljudi.

Kako je bilo večeras nastupati u Brčkom nakon gradova u kojima ste već bili?

Bilo je divno. Prvi put igram na Festivalu u Brčkom i mnogo mi je drago što sam ovde. Publika je reagovala tačno tamo gde treba. Mi osluškujemo ali i publika osluškuje. Prve dve scene sam bila iza scene i slušala sam kao radio-dramu. Oni tačno reaguju, slušaju i gledaju što će da vide. Na Acu morate da se „ukačite“ jer to nije predstava da padate u nesvest od smeja. Ona je duhovita, ona nije smešna. Ona je duhovita sa gorčinom.

I šta Vam je ovaj aplauz na kraju poručio?

Moram da priznam da je aplauz bio divan i svi smo zaista izašli srećni i zadovoljni.

TUŽNO TREBA BITI TUŽNO, SMIJEŠNO TREBA BITI SMIJEŠNO

Piše: Ivana Pirić

Život sa svim svojim kolajnama, porazima i kajanjima, s neodsanjanim idealima i poraženim snovima, mudrim ili nepromišljenim rješenjima, porodičnim odnosima i univerzalnim ljudskim vrijednostima glavna su tematska okosnica u predstavi Aleksandra Popovića „Bela kafa“ u režiji Milana Neškovića i izvedbi Narodnog pozorišta iz Beograda, predstave odigrane druge festivalske večeri. S izrazitom pažnjom pratili smo igru likova rezgnirano postavljenih prema kolotičini događaja koji ih šibaju, likova koji si dopuštaju poraženu pozicionarnost u poretku historijsko-porodičnog loma, opravdavajući sve to prolaznošću, lapljenju mirisa i pobjeda.

„Ovo je predstava jednog od najznačajnijih pisaca poniklih na južnoslavenskim prostorima, koja je napisana negdje u predvečerje sumornih vremena na Balkanu. A kada nisu bila? A što je autora ponukalo da progovori o nečemu čega smo mi svjedoci danas, dakle promišljanja sudbina ljudi pojedinaca, u ovom slučaju priče jedne porodice. Radi se o univerzalnoj priči o porodici koja pokušava da se snađe u turbulentnim vremenima, da preko svojih pleća ponese sve tegobe, ne samo jednog vremena, nego vremena koja su tekla, slamala se i prelamala preko njihovih sudbina“, započeo je moderator Dževdet Tuzlić ugodno druženje protagonista i učesnika na okruglom stolu.

Sjajnim gostoprivmstvom i ovacijama brčanske publike protagonisti su bili oduševljeni, ne krijući to javno iznijeti u više navrata, a mi smo bili počašćeni što smo imali priliku družiti se s talentiranim glumcima beogradskog pozorišta, od kojih su nam neki poznati s ranijih Susreta.

„Najpre bih se zahvalio publici što je lepo i pažljivo ispratila predstavu jer smo se s laganom strepnjom pre predstave u našim internim razgovorima pitali kako će biti prihvaćena. Nakon nekoliko minuta igre videli smo da nas je brčanska publika pratila kao i svaka druga publika, a kako je predstava išla prema kraju oslobođali smo se stege“, istaknuo je protagonist predstave Branko Vidaković koji je tumačio lik Momčila Jabučila, čovjeka koji u svom životu ne može puno stvari mijenjati, te na kraju i strada. „On pokušava sve vreme okajati grehe za svoju decu, ali svako od njih nosi svoj krst. Jabučilo ne uspeva da zaštitni ni porodicu, jer svaki njen član ima svoju sudbinu. Dobro je što na kraju komada kao izbeglice zajedno sa koferima negde odu, te ostanu kao porodica što je njemu najbitnije. Cela naša konceptacija je išla da ne krijemo osećanja, nego ono što je tužno treba biti tužno. Ono što je smešno treba biti smešno. Zato je ovaj komad na ivici između smešnog i tužnog, a takvi su nam, izgleda, životi na ovim prostorima“, prodiskutovao je Vidaković.

„Šest različitih ljudi ovdje su prikazani u simbolici šest različitih republika, buktinja. No, od starta smo imali ideju da se bavimo temom porodice kao osnovnim nukleusom društva još od Platona. Mene je interesovala tema jedne građanske porodice koja je postojala u tom trenutku u svih tih šest republika, odnosno kako se, zbog, ali i radi čega raspala i nestala danas“, pojašnjava Popovićevu „Belu kafu“ u svojoj viziji, prilikom osmišljanja projekta, reditelj Nešković.

Reinkaracija istorije poznata i prepoznatljiva je tema ovog podneblja, no popovićeva identičnost daje predstavi obujam sveopće skice glavnih događaja prošlog stoljeća. Osobne drame uskovitlane i sinkretizirane u postupku približavanja teme publici decentraliziraju čovjeka kao poje-

dinca a u centrum postavljaju porodice kao primarne zajednice društva, sve tradicionalne, pa i konzervativne kulise čijim padom biva i društvo razoren. Stoga likovi progovaraju svoju priču i isповijest dok je u pozadini raskol, društveni kolaps, podvojenost mišljenja unutar jedne ideologije. Zanimljiva je ta pomirba likova s događajima koji su ih opkolili te pitanja zašto i odkuda takva i tolika rezignacija te neminovnost ishoda istih događaja koji prijete kakvim takvim izlazom ili pak jednostavno bezizlazom. No odgovor je vjerovatno u iskonskoj slici društveno – istorijske stvarnosti u kojoj umjetnik nameće gledaocu katarzično-empirijsku iskustvenost i nikako, nikome dobrodošlu ravnodušnost.

Miroslav Obradović, brčanski novinar, reći će to na jedan lijep način u smislu da ga predstava toliko nosila da se više navrata zapitao ko je ustvari, ne znajući samom sebi dati konkretan odgovor. „Kada je Ružica svojom desnom stranom krenula publici meni na dva koraka sklonio sam pogled kako me ne bi pitala *ko si ti*“, istaknuo je Obradović.

Autentičnost Popovićevog teksta ne servira jugonostalgičnu metapriču niti individualnu niti kolektivnu iako je lik majke univerzalan u denotativnom smislu, te unatoč isповijestima drugih likova. Pred nama se postavlja pitanje ko smo mi, koja nam je svha, gdje pripadamo. Time adaptirani tekst u predstavi reflektira ne samo popovićevsku misao nego i univerzalnu percepciju i ulogu čovjeka u svakom društvu. Ovdje je akcent dat na lik Majke Janje koju igra Olga Odanović. Za svoju ulogu glumica kaže: „Majka Janja je majka u pravom smislu reči, ona je majka za sve, ima bezuslovnu ljubav prema svima, svojoj i Momčilovoj deci. To je žena koja ono što misli to odmah i kaže. Isto tako ume da voli, prekori kad treba i da podrži.“

Tuzlić se u daljnjoj raspravi dotaknuo teme odnosa prema moralnim vertikalama, vjere u prostoru na kojem živimo, te nakon toga ponovnog razočaranja kao oblika ljudskog dje-lovanja. Ružica (Vanja Ejodus) odmјereno to kaže u jednom dijelu komada: *Naučit će te ja kako se živi sa poniženjem u duši*. O Ružičinim karakteristikama pričala je njena protagonistica, pričajući nam o njenom poniženju koje će zauvijek nositi sa sobom, a sve radi spaša svoje kuće, svoje porodice. „Najpotresnije je to što smo mi naučili živjeti s poniženjem u duši kroz vreme“, istaknuo je protagonist Nenad Stojmenović koji je sjajno odigrao lik Srđe, a, na naše zadovoljstvo, rekao nam je i to da se, možda prvi put koliko se bavi glumom, na brčanskoj sceni osjetio u pravom smislu riječi kao kod kuće.

Na drugoj strani, moralne vertikale prožimale su se kroz Zorin tzv. ljubavni lik koju utjelovljuje Nada Šargin. „Ljudi vole vesele, radosne i ljubavne likove što i jeste Zora. Ona ide ka novim ljubavima, s godinama počinje ceniti ugodnosti i novac, muškarce sa pozicije moći. Zora nije moralni i etički primer, ali s druge strane ona je topla i hoće uvek svojoj porodici izaći u susret i pomoći joj. Mislila sam da će se kritikovati, ali njoj нико ništa ne zamera“, kazala je Nada Šargin.

Završnicu okruglog stola zaokružuju mnogi učesnici, među kojima i teatrolog Miki Radonjić, rekavši za „Belu kafu“ da je to predstava o jednoj univerzalnoj priči jednog savremenog klasika, ali i da je jedna od onih koja raste i pokazuje svu svoju promišljenost, kao i maštovitost samog reditelja.

Predrag Bjelošević, selektor XXXII. Susreta pozorišta

OGLEDALO STVARNOSTI I LJEPOTA PROŽIMANJA

Razgovarao Suvad Alagić

Regionalni 32. Susreti BH- pozorišta/ kazališta u Brčkom zvanično su počeli 19. novembra u Domu kulture Brčko. Moto festivala je „Ogledalo stvarnosti i ljepota prožimanja“ i u njemu je selektor 32. Festivala teatra u Brčkom mr. sc. Predrag Bjelošević, pokušao i uspio umjetničko-lingvistički sažeti glavnu značajku ovogodišnjeg festivala teatra u Brčkom. Tim povodom je u razgovoru za Bilten Susreta naznačio:

„Pod tim sam želio da kažem da je ljepota u prožimanju i to u smislu da u Zagrebu se pojavljuje pisac poput Basare iz Srbije, da u Srbiji imamo u predstavama u Brčkom autora Sašu Anočića iz Hrvatske, da u Sarajevu igraju gulmci koji ne žive u Sarajevu. Došlo je do jednog prožimanja u smislu da se anagažuju umjetnici iz Regiona i da to nikakva politika ne može da zaustavi.

Ljudi se oslanjaju jedni na druge, tako i u sferi umjetnosti, ako vam neko treba da odigra određeni lik, a vi nemate u svom ansamblu takav lik, vi ćete hladno, racionalno, posegnuti za nekim likom iz druge sredine i tu neće biti nikakvih nacionalnih prepreka, a vi ćete dobiti jako dobru predstavu“, kazao je Bjelošević.

U takmičarskom programu regionalnog 32. Festivala teatra u Brčkom igra osam predstava, pet iz BiH i tri iz Srbije i Hrvatske. Govoreći o razlozima koji su ga opredijelili da baš ovih osam, od preko 20 odgledanih predstava, uvrsti i takmičarski dio, selektor Bjelošević je kazao:

„U jednom dosta kratkom vremenskom periodu ja sam odgledao sve ono što mislim da je bilo neophodno da se vidi. To je više od 20 predstava iz Bosne i Hercegovine i Regiona. Odabrala sam predstave za koje uistinu smatram da imaju taj festivalski nivo i da će zastupati i teatre iz Regije i iz Bosne i Hercegovine na najbolji način, i svoje teatre i samu pozorišnu umjetnost. U selekciju su ušle, po meni, najbolje predstave koje sam vido. Možda je u dva slučaja, eventualno, mogla biti i neka druga predstava, ali sticajem nekih okolnosti tehničke prirode, predstave koje sam želio nisu mogle da dođu: ili su bile prezahvatljene kad je u pitanju scena u Brčkom, ili su to bili neki drugi tehnički razlozi ili već ugovorenog gostovanja. Ipak ja mislim da je ova selekcija izuzetna i da će žiri u Brčkom imati ogroman posao, težak posao, odgovoran posao, jer siguran sam da za sve nagrade najmanje će konkurisati po tri kandidata i teatra ili pojedinca i da, uistinu, to će biti ona jedna tanka nit na tim tassovima, na vagi koja će da pobijedi i ko će da dobije te nagrade. Mislim da su predstave odlične i da je izbor najbolje od onog što se moglo objektivno dovesti u Brčko.“

Govoreći generalno o poziciji teatra u Regionu i potrebi pomaganja i „naslanjanja jednih na druge“ jer smo pojedinačno „mali“, Bjelošević je naznačio:

„Naprosto vi možete vidjeti koliko smo mi koji mislimo da smo svi pojedinačno veliki, ali ipak jedni bez drugih ne možemo i da bi napravili ono nešto izuzetno. Svima je želja ista - da naprave jedan teatarski proizvod kao kulturni proizvod za, najmanje, regionalne scene. A svi sanjaju i maštaju, logično, o nekoj evropskoj i svjetskoj sceni, ako se to može. Tako da mislim da će biti sve više takvih primjera i to je ono što je dobro i to je dobro da se vidi i u Brčkom: da u većini teatara gostuju glumci u predstavama iz nekog drugog teatra, iz nekog drugog grada, a ne samo iz tog grada i tog teatra gje su oni zaposleni“.

Na pitanje o brizi za domaćim dramskim piscem, što jedna od odrednica i festivala teatra u Brčkom, Bjelošević je primijetio:

„Situacija nije baš zlatna i tu i jeste problem napraviti dobru selekciju a da je u pitanju domaći pisac. Mi naprsto zato imamo, kad je u pitanju domaći pisac, pojavljuju se, narančno, od Sterije i Nušića, pa i svih klasika, Krleže, Derviša Sušića na ovoj našoj strani, pa do ovih najmlađih i najsavremenijih. Ali uistinu, pošto su teatri u velikoj krizi, malo se izdvaja finansijska za nove tekstove, za novi dramski tekst uopšte, to se odražava, logično, i na scenu i onda dolazimo u poziciju da je veoma teško složiti jedan festival da bude moćan, a da je riječ samo i isključivo riječ o autorima koji pišu na jezicima kojima se govori u Regiji i u Bosni i Hercegovini.

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
БАЊА ЛУКА

праве вриједности

85. сезона 2014/2015.

УРДУ
НЕШАН
БЕСНА
ТРАВИЋ
РЕЖИЈА:
ГЕМИЛИЦА
ДИЈА

ŽIVA GOVORNA RIJEČ I SCENSKA VOKACIJA ŽARKA RADIĆA

Piše Srdjan Vukadinović

Hrvatski i južnoslavenski glumac Žarko Radić (Split, 13. 4. 1950 -) ostvario je izuzetno veliki broj uloga u kazalištu, na filmu i televiziji. Zahvaljujući nekim visoko kreativnim glumačkim ostvarenjima (uloga Jastreba u u kulturnoj TV seriji "Kapelski kresovi") stekao je izuzetnu popularnost diljem južnoslavenskog prostora. Plijeni Žarko Radić kako u svojim filmskim i televizijskim rolama, tako i kazališnim.

Filmografija Žarka Radića izuzetno je bogata glavnim ulogama koje se pamte. Počelo je to u "Prvom splitskom odredu" (1972), pa se nastavilo u Zafranovićevim "Mukama po Mati", Stamenkovićevom "Devojačkom mostu", zatim "Šestoj brzini", pa "Direktnom prenosu", "Dvostrukom udaru", "Mister dolaru", "Klaustrofobičnoj komediji", pa u "Pola ure za buku" i drugim.

Kroz kultne televizijske serije Žarko Radić je stekao izuzetnu popularnost kod najšire publike. Bez premca je tu sigurno uloga Zlatka Mateića Jastreba u

Hetricovim "Kapelskim kresovima". Ali ništa manje nisu zanačajne ni uloge Ilike Milkića u "Dimitriju Tucoviću", Bobana u "Otpisanim", pa Paje u "Povratku otpisanim", Luneta u "Bošku Buhi", Veselina Masleše u "Slomu", Vojkana Stevandića u "Osmoj ofanzivi", generala Koste Nađa u "Odlasku ratnika, povratku maršala" Save Mrmaka, Psihologa u "Sivom domu", Velje Kalemara u "Boljem životu", pa do zadnjih uloga kao Svetе Tepavca u "Kud puklo da puklo" i Krsta Bartulovića u "Ruži vjetrova". Sve su to serije koje su ostavile dubokog traga ne samo u karijeri Žarka Radića već i u stvaranju ovog žanra na južnoslavenskom prostoru.

Možda su navedene uloge na filmu i televiziji nekako u drugi plan skrajnuli ništa manje značajne kreacije u kazalištima na južnoslavenskom prostoru. Ali, to je uloga moćnosti pojedinih medija u javnom diskursu.

Ostvario je Žarko Radić značajne uloge u beogradskom Pozorištu na Terazijama, Jugoslovenskom dram-

skom pozorištu, Savremenom pozorištu, Zvezdara teatru, kao i u podgoričkom CNP, zatim splitskom HNK i riječkom HNK "Ivan pl. Zajc", u kome je jedno vrijeme obavljao i funkciju umjetničkog direktora.

Igrao je na kazališnim daskama Žarko Radić u komadima Ive Brešana, Marina Držića, Karla Goldonija, Maksima Gorkog, Džozefa Keserlinga, Dušana Kovačevića, Nikolaja Ostrovskog, Koste Trifkovića, Tenesie Wiliamsa i drugih autora. Ostvario je i uloge i u mjuziklma čiji su autori bili među najznačajnijim na južnoslavenskom prostoru, kao što su Milan Grgić, Alfi Kabiljo, Vojkan Borisavljević i drugi.

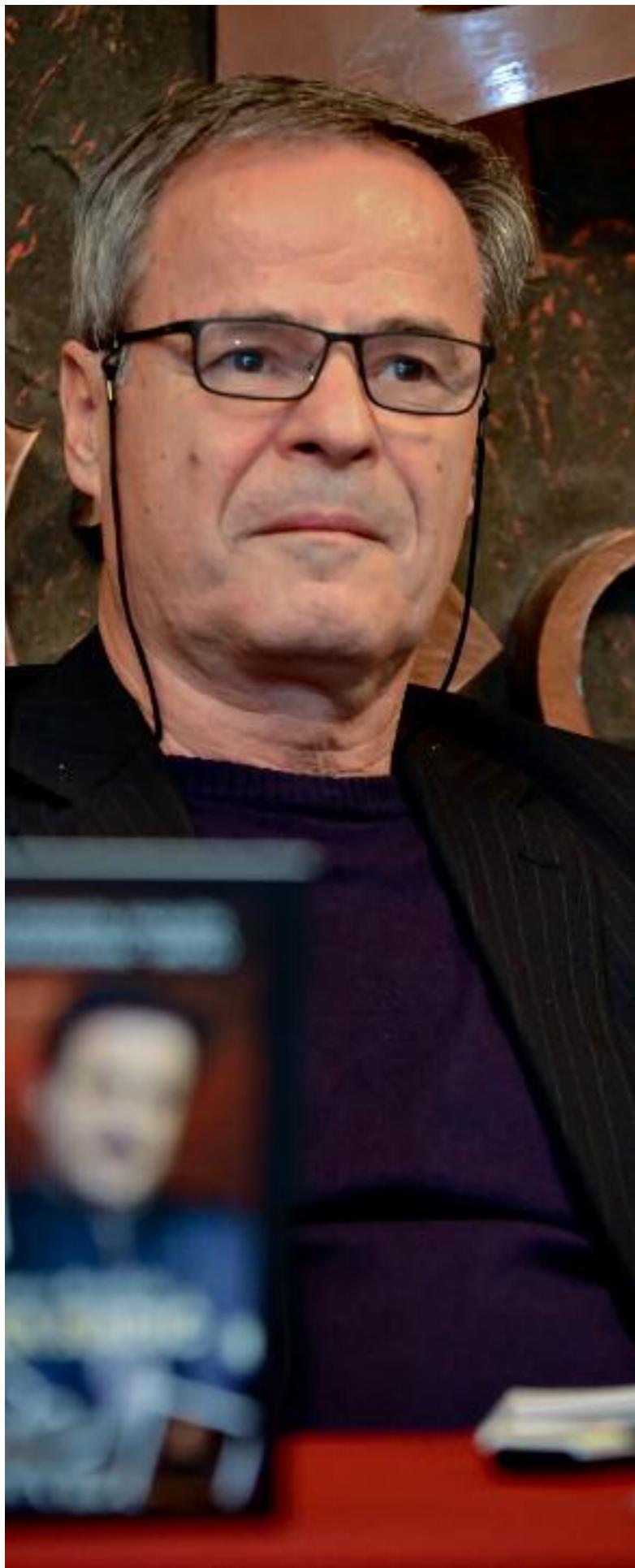
Režije kazališnih komada u kojima je igrao Žarko Radić potpisuju najznačajnija rediteljska imena regionala: Miroslav Belović, Ivica Boban, Aleksandar Đorđević, Marko Fotez, Paolo Mađeli, Želimir Orešković, Slaveko Saletović, Slavoljub Stefanović Ravasi, i drugi.

Igrali su u kazališnim predstavama na južnoslavenskom prostoru sa Žarkom Radićem najznačajniji glumački protagonisti regionala, kao što su: Danica Aćimac, Slobodan Aligrudić, Ivan Bekjarev, Tanja Bošković, Voja Brajović, Marija Crnobori, Anica Dobra, Milena Dravić, Miša Janketić, Meto Jovanovski, Irfan Mensur, Đokica Milaković, Dragan Nikolić, Zlata Numanagić, Zoja Odak, Bata Paskaljević, Ksenija Prohaska, Irena Prosen, Lazar Ristovski, Seka Sablić, Nikola Simić, Bata Stojkovuć, Božidar Stošić, Gojko Šantić, Milan Štrlijić, Zorica Šumadinac, Marko Todorović, Tanasije Uzunović, i mnogi drugi.

Likovnu dimenziju predstava u kojima je igrao Žarko Radić na južnoslavenskim pozornicama radili su scenografi i kostimografi kao: Miomir Denić, Žak Kukić, Dušan Stanić, Miodrag Tabački, Geroslav Zarić, odnosno Ljiljana Dragović, Božana Jovanović, Ana Nestorović i drugi.

Dramske uloge koje je Žarko Radić ostvario su nešto izuzetno kreativno i uvjerljivo bilo da je riječ o kazalištu, filmu ili televiziji. Pokazivao je Žarko Radić u kazalištu da može da bude i neko drugi iz nekih drugih vremena i drugačijih okolnosti, ali i neko iz svakidašnjice. Užitak koji je Žarko Radić pružao u kazalištima, a pogotovo u mjuziklma je bio moguć uz samo njegovo potpuno posvećenje glumačkoj profesiji kroz koju se moralо mnogo naučiti i mnogo znati. Gledajući Žarka Radića u kazalištu pokazuje se da je teatarska igra najljepša igra koja ima pravila koja se moraju i poštovati. A Žarko Radić ne da je znao i poštovao pravila glumačkog zanata, nego ih je nadahnuto nadograđivao.

Glumačka i scenska kreativnost Žarka Radića su svojevrna kazališna poezija koja se pjeva ako je u pitanju mjuzikl ili govori ako je u pitanju konvencionalnija dramska forma. Isto kao što biti pjesnik ne može se biti ako već nisi pjesnik, tako i biti glumac renomea Žarka Radića ne može se biti ako nisi rođen kao glumac. Zato je Žarko Radić glumac žive govorne riječi ili glasovne vokacije koja je upotrebljiva u mnogim sceniskim žanrovima. Zato se njegove kreacije vole, zato se gledaju i zato se pamte.

ПОЗОРИШНИ ФЕСТИВАЛ СТАНУЈЕ У БРЧКОМ

Пише Предраг Нешовић

Право на трајање

У Брчком, новембар је месец када град у част позоришта, обуче „свечано рухо“ и када се позоришна уметност слави на најбољи могући начин – организовањем традиционалних Сусрета позоришта/казалишта БиХ Брчко дистрикт, те препознатљиве смотре позоришта. Брчко је још једном потврђује да је град културе, место у којем станује театарска уметност. Тада епитет, овај град је добио у другој половини минулог века, када су у Позоришни сусрети окупљали најбоља остварења на простору некадашње Југославије из друге половине минулог века, и презентовали позориште као цивилизацијско благо. Тако су Сусрети, од оснивања, 16 – 23. марта 1974. године, када су одржани Први Сусрети професионалних позоришта Босне и Херцеговине, па до данас, место окупљања најистакнутијих уметника позоришног стваралаштва. А онда, све је престало у ратним вихорима. Ратна тама је била јача од жеља и ентузијазма позоришних посленика овог града. Све је тада престало.

Након тога, овдашњи културни прегаоци и Влада Брчко дистрикта латили су се не лаког посла да обнове ту значајну манифестацију. Деценију касније креће се са новом причом. Овог пута успешно! Од 31. октобра до 8. новембра 2002. године, организовали су ову значајну позоришну манифестацију, као ОБНОВЉЕНЕ Сусрете професионалних позоришта Босне и Херцеговине. У новом имицу и под новим називом СУСРЕТИ ПОЗОРИШТА/КАЗАЛИШТА БРЧКО ДИСТРИКТ БиХ – деветнаести по реду, који су окупили позоришне ствараоце само са простора Босне и Херцеговине, иза којих је остало чврсто обећање да ће та манифестација трајно заживети у овом граду. Тако је и било! Прва

постигнућа и њихова постфестивалска димензија, су организатору давала „ветар у једра“ на путу унапређења и веровању да ће Сусрети постати и остати део овдашње позоришне традиције.

Позоришни сусрети постали су препознатљивост у овом граду када је реч о позоришним догађањима. У протекле четири деценије, та смотра позоришног умећа на „даскама које живот значе“, кроз велике промене показала је своју постојаност. Њена добра организација и концепцијска структура већ на почетку показала је оправданост покретања. Време и људи препознали су њен квалитет и указали поверење да пре четрдесет година започета идеја, прерасте у јединствену фестивалску манифестацију, препознату не само БиХ, већ и Региону. Осврт на деценијско постојање Фестивала говори да његови покретачи и учесници су на правом путу и да нису изневерили идеју и циљ. Преглед вишегодишњег репертоара Смотре позоришта у Брчком, најбоље говори о његовој планетарној уметничкој вредности.

Шта је (у)рађено

Овогодишњи Сусрети, XXXII по реду, као заокружена целина, поред главног такмичарског програма, понудили су посетиоцима разнолик репертоар током деветодневног трајања. Дом културе, у сарадњи са другим установама културе у граду, уз подршку Владе Брчко дистрикта, ове године, од 19. до 27. новембра, је на XXXII сусретима окупило најзначајнија имена позоришног стваралаштва. Репертоар ове значајне Смотре позоришта, како по броју, тако и по квалитету, надмашио је досадашња издања и граду дао, макар за кратко време, епитет престонице театра. Наслови позоришних представа различитих уметничких израза и жанрова, окупили су најзначајнија

имена позоришних стваралаца из региона. Тако ће овог пута, у сали Дома културе, у такмичарском сегменту бити изведено укупно осам позоришних представа, осам наслова театрских остварења гостујућих продукција из Кикинде, Београда, Бања Луке, Загреба и Сарајева. Овог пута укупан програм је веома садржајан, о чему најбоље сведоче и други пратећи садржаји: организоване промоције нових књига, промоција часописа „Ријеч“, сусрети са истакнутим позоришним ствараоцима (глумци, редитељи), организовање документарних изложби, извођење позоришних представа за децу.

Најмлађој публици је намењен посебан сегмент програма Сусрета који има своју оправданост. Ово је вероватно једна од најлепших и најкориснијих замисли када су Сусрети у питању. Јер, мотивисати децу да посећују представе и заволе позориште, како би када одрасту знали да цене све оно што су урадиле претходне генерације, вредно је посебне пажње. Тиме се шири љубав према позоришту, и уметности уопште. Око три хиљаде најмлађих гледалаца из школских и предшколских установа са ширег подручја града и сеоских насеља, уживаће у извођењу позоришних представа за децу.

Но, да би се Сусрети афирмисали, они нису довољни сами по себи. Неопходна им је медијска и то свестрана подршка. Афирмација Сусрета у дневним, или периодичним електронским или штампаним медијима, није само њихова улога и задатак, већ превасходно обавеза.

Живе, динамичне, интересантне позоришне приче, учиниле су магичним овогодишње Сусрете за које се тражило место више, јер је публика, између осталог, хтела да види оно најбоље у позоришту. Позоришна уметност и њена прожимања, данас посебно долази до изражaja, а повезаност са публиком води ка још већој синтези као полазној основи театрског изражавања. Задовољство публике било је очигледно, јер гледати уживо неке од најбољих позоришних глумаца наших простора била је привилегија и задовољство. Публика је ужivala у остварењима најпознатијих ововременских позоришних остварења која су дочекана и испраћена бурним аплаузима, а присуство младих у публици, доказало је да позориште, данас, у Брчком живи свој нови живот. Порука је јасна: Позориште се и даље прати и воли и није замрло, нити је заборављено. Позориште је живо међу овом најбоље однегованом публиком која је део ове приче, чиме је стављено до знања да организатори брину о онима који треба да очувaju Сусрете. Богат животним очекивањима долазе на представе, где их чекају драмски уметници. Глума и реч пријатеља, греје их уместо шољице топлог чаја. Драмска уметност – чаролија једног необичног света, куца на капије древног Талијиног храма и чека њих. Њих одабране.

Добра организација, богат програм, завидна посвећеност и атмосфера, стечени имиџ који је градирао из године у годину, потврде су квалитета и неминовности да су Сусрети позоришта/казалишта потребни овом граду и да га они чине препознатљивим на босанско-херцеговачком, али и ширем простору. Још једном се потврдила давно изречена теза: „Позориште станује у Брчком“.

KO SMO MI?

Piše Elvis Ljajić

Drugog dana 32. Kazališnih/pozorišnih susreta Bosne i Hercegovine publika je imala priliku pogledati predstavu „Bela kafa“, коју је по тексту Aleksandra Popovića režирао Milan Nešković. Ova predstava тематизира raspad jedne građanske породице који se poklapa s raspadom jedne slike svijeta, koji se oslikava kroz promjene u životima svih šest likova, koje su sjajno iznijeli glumci ansambla Narodnog pozorišta iz Beograda. Suštinski, нико од likova se doista ne promjeni tokom predstave. Ono što utiče na njih i njihove živote su nezaustavljive historijske promjene, u kojima se неки od likova snalaze bolje, неки lošije. Promjene na likovima nisu unutrašnje, nego su direktno uvjetovane konkretnim historijskim promjenama. U toku tih promjena svaki od likova u jednom trenutku biva uticajniji od ostalih, ti odnosi se dinamično mijenjaju iz čina u čin, sve do gotovo groteskne scene na kraju, која je komentar slike sa početku, u kojoj se likovi namještaju oko oca kao za fotografisanje, pri čemu ni jedan od njih nije ni sjena sebe s početka predstave. Ta nemogućnost stvarnog djelovanja likova na sjajan način prikazuje položaj prosječnog građanina u velikim historijskim događajima i smjenama vladajućih ideologija, preko čijih se leđa historija najčešće lomi.

Dinamici predstave, осим rediteljskog štriha, doprinosi i sjajna glumačka igra, која uspijeva da se održi na visokom nivou gotovo cijelim tokom predstave. Jednostavnom scenografijom i kostimima režiser u centar predstave stavlja glumce, који су тaj postupak у потпуности opravdali i odigrali veoma dobru i dinamičnu predstavu. Управо та scenografija, jednostavni drveni zidovi, на које likovi у току predstave ispisuju datume који су веома bitni за njihove živote, те на одређен način postaje historijom, та scenografija на kraju predstave doslovno izgura likove sa scene, oduzimajući им sav prostor за живот и djelovanje. У том trenutku, lik oca postavlja једно од ključних pitanja ne само ове predstave, nego и нашиh života:

Ko sam ja?

POZORIŠNI DVOBOJ RAZUMA I ŽIVOTA

Piše: Matija Bošnjak

Trideset drugi po redu Susreti kazališta/pozorišta u Brčko, započeli su izvedbom Narodnog pozorišta Kikinda u suradnji s redateljem Kokanom Mladenovićem. Predstava „Kauboji“ rađena je po istoimenom dramskom tekstu Saše Anočića, hrvatskog glumca i redatelja koji je upravo ovim tekstrom i predstavom, u produkciji zagrebačkog Teatra EXIT, u proteklih nekoliko godina ostvario mnogobrojne uspjehe.

Sinoćnja predstava u izvedbi ansambla iz Narodnog pozorišta Kikinda nipošto nije iznevjerila potencijal ovog višestruko nagradivanog komada. Štaviše, ljubitelji teatra u Brčkom imali su priliku uživati u jednoj predstavi koja na vidjelo iznosi i uvjerljivo razotkriva čudesan i istovremeno bolan spoj ljepote i prokletstva svojestvenog jedino pozorišnoj umjetnosti, onu istinsku dramu koja se odigrava u pozadini svake pozorišne izvedbe, dramu pravljenja jedne pozorišne predstave. Redatelj predstave, no ne onaj stvarni redatelj, nego dramski lik-redatelj, okupiti će ansambl sastavljen od glumaca koji su se odazvali na audiciju samo zato što je netko od njih po cijelom gradu cijepao plakate kako bi eliminiраo konkurenčiju. Oni koji su na koncu uspjeli doznati za audiciju ne samo da nisu profesionalni glumci, čak nisu ni glumci diletanți, nego se prije radi o ljudima koji su tu naprsto zbog toga što nigdje drugo ne mogu biti, nigdje drugo ne pripadaju i ni u čemu drugom se do sada u svojim životima nisu uspjeli snaći. Na temelju te napetosti, koja se rađa između krnjeg ansambla skrpljenog od odbačenih muškaraca i žena i jednog redatelja s ambicijom da ispriča priču o nježnosti, razvit će se veoma duhovita i dirljiva predstava koja tematizira mnoga pitanja: smisao i suštinu pozorišne umjetnosti kao umjetnosti glumca, paradoksalnu bit redateljske profesije, na koncu i tu prokletu lijepu prirodu svakog onog posla u kojem čovjek ne može izuzeti svoje unutrašnje biće. U

„Kaubojima“, dakle, svjedočimo ne jednoj nego djema predstavama, budući da se jedna odigrava neposredno pred našim očima, to je predstava o kvazi-glumcima koji stasavaju u prave glumce, u čijem duhu se uozbiljava cjelokupan smisao glumačke umjetnosti. Druga predstava bi bila ona ovom prvom implicirana, možda čak i odgođena, to jest ona predstava koja se odigrava u viziji i ambiciji redatelja, u njegovoj glavi. Upravo taj nesrazmjer između onoga što bi redatelj želio napraviti kao konačno djelo i onoga što njegov ansambl može izvesti zapravo je ključna semantička osnova ove predstve, jer, napomenimo i to, taj nesrazmjer je u pozorištu, čak i u onom tehnički najopremljenijim, s najboljim mogućim ansamblom, ne vanredna okolnost već, takoreći, prirodno stanje.

Shodno tome, nimalno slučajno nije ni to što ovaj redatelj naredbom producenta biva primoran na suludi zadatak da pravi predstavu u western žanru, kao što nije slučajno ni to da je lična ambicija redatelja da pravi mjužikl, odnosno muzičku komediju. Upravo je mjužikl forma koja zahtjeva visokopreciziranu izvedbu u kojoj se svaki pojedinačni trenutak tačno tempira kako bi i estetska cjelina na koncu bila moguća. Upravo je western, s druge strane, žanr koji se bavi pobjednicima.

No, teatar ipak svojom prirodom ne podnosi krutu mehaničnost, racionalnost, tehničku preciznost svojstvenu mašinama, budući da teatar ne može bez neposrednog prisustva glumca, a glumac je, razumije se, živi čovjek. Gledamo li komad dramaturški, potpuno je bjelodano da će se većina dramskih prepreka i preokreta desiti na temelju toga što su glumci ipak ljudi koji u svojim svakodnevnim životima prave sulude i glupe greške, postupaju nepravedno jedni prema drugima, hirovito, zasljepljeni ambicijama, strašcu, zapravo postupaju potpuno iracionalno i upravo njihova ljudska, suviše ljudska dimenzija dovodi cjelokupan rad na predstavi u pitanje.

Sjajno je i naglašena ta socijalna dimenzija članova ovog ansambla, naime, to da oni pripadaju marginama društva, da su u neku ruku izopćeni, da se ne uspijevaju uklopiti ni u kakve druge kolektive. To na neki način podsjeća na činjenicu da su veći dio povijesti, recimo u rimskoj imperiji i tokom srednjovjekovlja na tlu tadašnje Europe, glumci živjeli obilježeni pojmom *infamia*, zajedno s prostitutkama, svodnicima, gladijatorima. Ne treba primot zanemariti i jednu, možda i značajniju činjenicu, da je tokom Srednjeg vijeka upravo glumac, kao histrion, kao član putujućih družina, čuvao tajnu pozorišne umjetnosti, budući da nikakvo „institucionalizirano“ pozorište nije postojalo na tlu Europe više od sedam stoljeća. Jedno od ključnih pitanja pozorišne umjetnosti i, ako dopuštate, jedno od ključnih pitanja današnje pozorišne estetike je šta predstavlja glumac u trenutku kada se pojavi redatelj u pozorištu, ona instanca profesionalne „zrelosti“ koja prekida estetsku igru kako bi je u finalu racionalno uspostavila, a to je lijepo i tačno prikazano u predstavi „Kauboji“. U tom smislu predstava „Kauboji“, u režiji Kokana Mladenovića, u izvedbi ansambla Narodnog pozorišta Kikinda, rađena prema tekstu Saše Anočića, jedna je od relevantnih predstava današnjice upravo zbog toga što se ne libi postaviti nekoliko temeljnih pitanja o smislu i sušтинu pozorišne umjetnosti.

